

A könyvtárügy szervezésével kapcsolatos témakörök: a könyvtári ellátási rendszer korszerű megszervezése városon és falun; a könyvvállomány jobb kihasználása érdekében az egyes könyvtár típusok helyének differenciált meghatározása a dolgozók könyvtári ellátásában (elsősorban a közművelődési könyvtárak társadalmi szerepének elemzése). - Rendszeresen ismertetni fogja a folyóirat a hivatalos könyvtárügyi dokumentumokat (miniszteri rendeleteket, könyvtári szabályzatokat stb.).

x

A "Tudományos közlemények" c. rovatban tájékoztatják az olvasókat a folyamatban levő kutatásokról, kísérletekről, a nagyszabású munkatervek eredményeinek elsődleges összeállításáról. Ismertetik a könyvtártudományi és bibliográfiai disszertációk témáját. - A "Kronika" rovat a szovjet könyvtári élet eredményeiről, a szakmai konferenciákról számol be. (A külföldi könyvtári életéről szóló tájékoztatást külön periodikum végzi, a Bibliotekovedenie i Bibliografija za Rubezsom.) - A jelentősebb szakmunkák ismertetésével is előmozdítják az elméleti kutatások fő eredményeinek és irányainak feltárását; emellett rövidebb közlemények keretében rendszeresen felhívják a figyelmet azokra a kiadványokra, amelyeket a könyvtárügy irányítóinak, szervezőinek ismerniük kell.

Tudományos és szakkönyvtárak együttműködése

TÖRÖK SÁRA

1973-ban a műszaki és társadalomtudományi szakkönyvtárak együttműködési rendszerének kialakításának érdekében további, s ami lényeges, konkrét lépéseket tettek a könyvtárak és felügyeleti szervek. Az együttműködéssel kapcsolatos terveket, határozatokat a két szakkönyvtártípus konferenciáin vitatták meg és fogadták el a könyvtárak és az együttműködési körök vezetői. A MŰSZAKI ÉS SZAKKÖNYVTÁRAK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉVEL kapcsolatos 1972 februári határozat értelmében 1973. március 22-én az OMKDK-ban összejártak az ipari tárcák tájékoztatási intézeteinek, egyetemi könyvtáraknak és nagyobb termelő vállalatok könyvtárainak vezetői, hogy megvitassák a kooperációs együttműködés új, kivitelezhető és valódi eredményeket létrehozó módját.

A konferencia összehívását az tette időszertűvé, hogy a könyvtárak közötti együttműködés számos formája létezik és eredményesen működik. Sok könyvtár és tájékoztató intézmény végez figyelemreméltó munkát, de a

koordináció hiánya miatt tevékenységük sokkal kevésbé hatékony, mint amennyire lehetséges lenne. Az elszigeteltség felszámolására egy központi, a szolgáltatásokat koordináló szervezet kell. Ezt a feladatkört az ipari tárcák dokumentációs központjainak és a műszaki egyetemek könyvtárainak képviselőiből alakuló Tanácsadó Bizottság fogja ellátni. A konferencia határozata alapján a Tanácsadó Bizottság a szakkönyvtárak és használati igényeinek megfelelő szolgáltatások létrehozásának, a különböző funkcióju és ügyviteli intézmények között a közös nevezőre jutás lehetőségének, a kompatibilis, folyamatos együttműködést lehetővé tevő szervezeti formák, anyagi alapok és berendezések létrehozásának kérdéseivel foglalkozni.

A kooperációban résztvevő könyvtárak egymáshoz való viszonyának tisztázatlansága és szabályozatlansága nagy mértékben nehezíti az együttműködés kibontakozását. Kölcsönös szolgáltatás csak egyenrangú felek között alakítható ki. Például az OMKDK és a BMEKK a disszertációk gyűjtését, az OMKDK és a KLTEKK (Debrecen) az ipari prospektusok gyűjtését osztotta meg. (A KLTEKK 1972. évi kiadványa: Mezőgazdasági gépek, Hazai prospektusok, gyártmányok és szolgáltatások. Számítógépes index.)

Nem egyenrangú felek között egyenlő mértékű kölcsönös szolgáltatás nem alakulhat ki. A szolgáltató nagy könyvtárakkal szemben állnak a hasznélvező kisebb intézmények. Anyagi támogatással kell a nagy könyvtárakat érdekeltté tenni szolgáltatásaik fejlesztésében. Ez az anyagi alap ösztönözhető a központi állami támogatásból, és a résztvevő tagintézmények hozzájárulásából, a szolgáltatások díjából vagy mindkettőből. Pl.: a vegyészeti kooperációs körben a szolgáltatások díja, a kohászati kooperációs körben a tagintézmények hozzájárulása a közös költségvetéshez teszi részben lehetővé az eredményes működést.

A vállalati könyvtárak helyzete a legnehezebb a kooperációban. A gyűjtőkörü meosztásban nem érdekeltek, mert gyűjtőkörük a nem állandó termelési profilhoz igazodik, a szerzeményezésükre biztosított az anyagi alap. Magasszintű központi szolgáltatások, a szolgáltató intézmények tevékenységének koordinálása, a közöttük lévő kommunikáció javítása, viszonylag egyszerű megvalósítása tenné lehetővé a vállalati könyvtárak elszigeteltségének feloldását. A Tanácsadó Bizottságnak az együttműködés továbbfejlesztésével lehetővé kell tenni ezeknek a könyvtáraknak a bekapcsolódását a nemzeti szintű tájékoztató rendszerekbe.

Az országos kooperáció elengedhetetlen feltétele a központi szolgáltatások problémájának megoldása. A szakosított visszakeresés csak az újjászervezett és gépi feldolgozású központi folyóiratkatalógusok, gyarapodásjegyzék és lelőhelyjegyzék megvalósításával lehetséges. A központi szolgáltatások megjavítását rövid időn belül nem tudják biztosítani. Ennek a helyzetnek megfelelően ágazati szempontból kell kialakítani a feladatokat és az együttműködési formákat. Elvileg nem helyeselhető, de a megfelelő központi szolgáltatások hiánya miatt szükség van a szakmák szerinti folyóirat

lelőhelyjegyzékre és gyarapodásjegyzékre. A számítógépesítés megjelenése a könyvtárügy és a dokumentáció területén lényegesen előrelendíti a kooperációt. Gondolni sem lehet azonban arra, hogy minden könyvtár saját maga állít fel számítógépparkot, a hatalmas költségek miatt csak kooperatív megoldás jöhet szóba. A Chemical Abstracts Condensate, az INSPEC és METADEX programjai a KFKI számítógépén futnak. Az OMKDK gépi feldolgozással folyóiratkatalógust készít - jelenleg saját állományáról -, melyet 1974/75-re az összes műszaki könyvtár anyagára kiéptülő komplex rendszerré fejleszt.

A nemzeti szintű együttműködési rendszereken keresztül lehetővé válik a bekapcsolódás a nemzetközi rendszerekbe. Moszkvában a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ keretében létrejön a szocialista államok folyóiratainak regisztrálása, ami nemzeti tagintézményein keresztül feleletet tud adni minden szocialista kiadásu periodikáról cím, nyelv, tárgykör stb. tekintetében. Hasonló jellege lesz világviszonylatban a párizsi UNISIST keretében tartozó folyóirat nyilvántartásnak, melynek ugyanott lesz állomása, mint a moszkvainak. Ez utóbbi a világ minden időszakos kiadványa tekintetében eligazít.

A raktározási problémák közös megoldására épül több könyvtár részvételével egy letéti raktár Törökbálinton, ami távlatilag egy központi letéti és szolgáltató raktárrá fejleszhető (Vö. Könyvtári Figyelő, 1973. 2.sz.). A műszaki könyvtárak kooperációs ülése egységesen állást foglalt a kooperáció mellett, és kimondta a Tanácsadó Bizottság megalakítását. A résztvevők hangsúlyozták azt az elvárásukat, hogy az OMF B tekintse a kooperációt a szakirodalmi információ szerves részének és vonja le ennek pénzügyi konzekvenciáit.

A résztvevőktől rövid helyzetképet kértek a hatáskörükbe tartozó könyvtárakban működő kooperációs tevékenységről és terveikről. A helyzetképek elemzése alapján állítják össze a Tanácsadó Bizottság munkatervét.

A műszaki kooperációs körök tevékenysége:

A KÉMIAI SZAKIRODALMI KOOPERÁCIÓS KÖR 1973. április 5-én tartotta évi beszámoló ülését. A számítógépes kémiai szakirodalmi figyelőszolgálat megrendelőinek köre bővült. Elhatározták a kémiai szakfolyóiratok lelőhelyjegyzékének kiadását. Ennek kapcsán fogják kialakítani a folyóiratgyűjtés új rendszerét. Mindegyik folyóiratnak kijelölnek egy báziskönyvtárat, amely felelős a hiánytalan gyűjtésért. Élénk vita alakult ki koordinációs problémák miatt. A gyógyszeripar is beindítja a Chemical Abstracts mágnesszalagos szolgáltatását. Amennyiben probléma merül fel egy kooperációs körön belül egy szolgáltatással kapcsolatban, a hibák közös kiküszöbölésére kell törekedni, s nem pedig azonnal kiválni, ami párhuzamosságokhoz és az erők szétforgácsolásához vezet.

A KERTÉSZETI SZAKIRODALMI KOOPERÁCIÓS KÖR 1972. július 4-én alakult meg. Koordináló könyvtár a Kertészeti Egyetem Központi Könyvtára. Együttműködik a borászati, kertészeti-szőlészeti, kerté-

szeti termékek feldolgozása, kerttervezési, -építési, növényvédelmi szak-könyvtárakkal és az OMgK-val, melynek szolgáltatásait felhasználja ill. kiegészíti. Az alakuló ülésen megállapodtak a megoldandó feladatok körében: félévenként hiánylista összeállítása, kölcsönös tájékoztatás a könyvkereskedői forgalomba nem kerülő művek beszerzéséről, cserepartnerekről közös jegyzék készítése, a résztvevő könyvtárak saját kiadványaikat megküldik egymásnak; a hungarika jellegű és kevésbé használt szakirodalom gyűjtését a koordináló könyvtár vállalta.

A MEZŐGAZDASÁGI ÉS ERDÉSZETI KOOPERÁCIÓS KÖR kiadvány-sorozatot indított, amelyben megjelentetik az együttműködéssel kapcsolatos írásos információkat. A sorozat első száma "Mezőgazdasági és erdészeti könyvkiadók nemzetközi címjegyzéke. Agroinform, 1972."

A KOHÁSZATI KOOPERÁCIÓS KÖR koordináló könyvtára megindította szolgáltatásait az US mikrofilmes szabadalomtárból.

A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KÖNYVTÁRAK KOOPERÁCIÓJÁNAK ÜGYE hosszas stagnálás után került ismét napirendre 1973. június 5-én a társadalomtudományi szakirodalmi kooperációs körök értekezletén. A munkaértekezlet célja az volt, hogy utat mutasson az egyes szakterületeken meginduló kooperációs tevékenységeknek.

A kooperáció első lépéseként megszervezett állománygyarapítási együttműködés összehozta az azonos szakterület könyvtárait. Aktiv és folyamatosan működő munkakapcsolatok alig egy-két szakterületén alakultak ki, a könyvtárak nagy része a gyűjtőköri megosztásban való részvételt önállósága megcsorbitásának érezte. Azt a szemléletet, hogy a kooperáció korlátozást jelent, le kell győzni. Az együttműködés lényege, hogy a könyvtárak kooperáló csoportjai olyan célokat valósíthatnak meg, melyek tulmutatnak az egyes könyvtárak hagyományos lehetőségein. A könyvtárak nem várhatnak a használók mind intenzivebbé váló követeléseire, funkciók állandó fejlesztésére kell törekedniük, egyre többet kell nyújtaniuk a használók számára.

A könyvtárak együttműködése könyvtárpolitikai kérdés, de konfliktust jelent számukra az anyaintézmény szolgálatának és az országos feladatoknak az összehangolása. Hatékonyabb központi támogatáson kívül a könyvtárakon belül meglevő lehetőségek átgondoltabb és intenzivebb kihasználásával lehetővé válna a többletfeladatok teljesítése.

A kooperáció gyakorlattá válását elősegíti több, megvalósulás előtt álló intézkedés. Tervezet készül társadalomtudományi tájékoztatási rendszer kialakításáról. Elfogadásával megvalósulhat egy olyan nagyszabású program, melynek keretében sokrétű és aktív kapcsolatok kialakulása várható a könyvtárak között.

Remélhetőleg a kooperációt segíteni fogja a könyvtárügyi törvényerejű rendelet és operative a törökbálinti tárolóraktár felépítése.

A természettudományi vagy műszaki szakkönyvtárak kooperációjának kialakulását megkönnyítették a már kialakult nemzetközi méretű tájékoztatási rendszerek, melyek könnyen adaptálhatók a magyar viszonyokra is. A társadalomtudományi tájékoztatás területén hasonlók nem alakultak ki. A társadalomtudományi kutatók igényeinek azonosítása, az információ relevanciájának sokkal nehezebb megállapítása, a kutatási témák átfedése, kutatások provinciális jellege, kisebb igény az újdonságok iránt stb. miatt géppel olvasható "abstract" és "index" szolgálat kivitelezése nehéz, s ez visszaveti a számítógépes szolgáltatások kialakulását. A társadalomtudományok területén az együttműködés más országokban bevált formái nem alkalmazhatók mechanikusan, ki kell alakítani a könyvtárak együttműködésének magyar modelljét.

Mivel a könyvtári együttműködésnek már van bizonyos hazai gyakorlata, az együttműködés számos formája az általános modell felállítása előtt is bevezethető a meglévő tapasztalatok alapján.

Szorosabb együttműködés alakítható ki a periférikus anyag beszerzése terén. A gyűjtőkör alapvető és speciális területének elhatárolása után tisztázni kell a speciális szakirodalmon belül a periférikus irodalom mibenlétét. Nyelvi megoszlás vagy földrajzi szempontok szerint megosztható a periférikus anyag gyűjtése. A nem hagyományos, könyvkereskedői forgalomba nem kerülő irodalom szerzeményezése, feldolgozása, a kevésbé használt állomány apasztása, megőrzése, restaurálása stb. mind olyan könyvtári problémák, melyek együttműködéssel megoldhatók.

Javitani kell a könyvtárak közötti kommunikációt, hogy a referenz vagy irodalomkutatási problémák párhuzamos megoldása elkerülhető legyen. A társadalomtudományi tájékoztatás egyes ágazataiban az SDI szolgáltatások kooperáción alapuló kivitelezése megvalósítható.

A társadalomtudományi szakkönyvtárak részéről nem olyan egységes az állásfoglalás az együttműködés, a kooperatív szolgáltatások fejlesztése mellett, mint a műszaki és természettudományos szakkönyvtárak esetében. További feladat az egységes álláspontok kialakítása igazgatói szinten, a konkrét programok kidolgozása az egyes szakterületekre.

A társadalomtudományi szakirodalmi kooperációs körök tevékenysége:

A JOGTUDOMÁNYI SZAKIRODALMI KOOPERÁCIÓS KÖRÖN belül az Országgyűlési Könyvtár a KMK-val együtt kidolgozott egy tervezetet a közigazgatási szaktájékoztatás rendszeréről. A közigazgatási szakirodalom gyűjtésében érdekelt könyvtárak júniusi értekezlete elfogadta a tervezetet, amely jelentős központi támogatással előreláthatólag már 1974-ben működni fog.

AZ IRODALOMTUDOMÁNYI TÁJÉKOZTATÁSI RENDSZER kialakításának előkészítését megkezdte a KMK. Felmérést végez a beérkező külföldi szakirodalom megoszlásáról a magyarországi könyvtárakban.

A KÖZGAZDASÁGI SZAKIRODALMI KOOPERÁCIÓS KÖRÖN
belül 1972-ben megindult a kapcsolatok újrafelvétele. A Marx Károly Köz-
gazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára 1972 decemberétől kiadja
a "Magyar közgazdasági irodalom" c. referáló lapot és 1973-tól a könyv-
tár gyarapodásjegyzékét, "Új könyvek. E havi beszerzések jegyzéke" cim-
mel.

Magyar Könyvtári Egyesületi Közlöny, Budapest, 1972. 1. sz. 1-2. o.
Magyar Könyvtári Egyesületi Közlöny, Budapest, 1972. 1. sz. 1-2. o.
Magyar Könyvtári Egyesületi Közlöny, Budapest, 1972. 1. sz. 1-2. o.

Mivel a könyvtári együttműködésnek mint egy bizonyos hatalmi egyeztetésnek
szemléltetése szükséges, ezért a közgazdasági irodalom területén is
szükség van a kooperáció megvalósítására.

Az irodalmi együttműködés megvalósításához szükséges a közgazdasági irodalom
területén is a kooperáció megvalósítását elősegítő feltételek megteremtése.
Ez a feltételrendszer a közgazdasági irodalom területén is megvalósítható.

Fontos nem kevésbé a közgazdasági irodalom területén is a kooperáció
megvalósítását elősegítő feltételek megteremtése. Ez a feltételrendszer
a közgazdasági irodalom területén is megvalósítható.

A közgazdasági irodalom területén is a kooperáció megvalósítását elősegítő
feltételek megteremtése szükséges. Ez a feltételrendszer a közgazdasági
irodalom területén is megvalósítható.

A közgazdasági irodalom területén is a kooperáció megvalósítását elősegítő
feltételek megteremtése szükséges. Ez a feltételrendszer a közgazdasági
irodalom területén is megvalósítható.

A közgazdasági irodalom területén is a kooperáció megvalósítását elősegítő
feltételek megteremtése szükséges. Ez a feltételrendszer a közgazdasági
irodalom területén is megvalósítható.